392

...ԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԾՐԱԳԻՐ
ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

9(Ս).04
Ծ- 98

...ԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1939

.05.2013
392
30 MAY 2011
02 JUL 2005
6186
39
9(ա)«04»
Ծ-98

Հաստատված է ԽՍՀՄ-ի ԺԿԽ-ին կից բարձրագույն դպրոցի գործերի համամիութենական կոմիտեի կողմից 1 հուլիսի 1939 թ.

ԾՐԱԳԻՐ

ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ

Ընդհանուր հասկացողություն միջին դարերի պատմության մասին։ «Միջին դարեր» տերմինի պատմությունը։ Արտադրության ֆեոդալական յեղանակի բնութագիրը։ Մարքսը, Էնգելսը, Լենինը, Ստալինը արտադրության ֆեոդալական յեղանակի մասին։ Միջնադարյան հասարակության զարգացման ժամանակագրական շրջանակներն ու հիմնական աստիճանները։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՆ ՎԱՂ ՄԻՋՆԱԴԱՐՈՒՄ (V—XI ԴԱՐԵՐ)

1. Հռոմեական կայսրությունը III—V դարերում

Հողային խոշոր սեփականության աճումը։ Սենատորական խոշոր հողատիրության տիրապետությունը։ Արտադրության ստրկատիրական յեղանակի քայքայումը։ Կոլոնատի և մասնավոր իշխանության զարգացումը։ Առևտրի և քաղաքների անկման սկիզբը։ Դեկուրիոնների և կոլլեգիաների ճորտացումը։ Նատուրալ տնտեսության զարգացումը։ Պետական կարգերը։ Դիոկղետիանոսի և Կոստանդինի ռեֆորմները։ Կայսրության մասնատումը Արևմտյանի և Արևելյանի։ Քրիստոնեական յեկեղեցին։ Նրա սոցիալական ու քաղաքական դերը։ Ստրուկների ու կոլոնների հեղափոխական շարժումը։ Կայսրության անկումը։ Էնգելսը և Ստալինը Հռոմեական կայսրության անկման մասին։

2. Հին կելտերը, գերմանացիները յեվ սլավոնները

Կելտերը, նրանց նախապատմությունը: Իռլանդիայի ու Բրիտանիայի կելտերը: Գալլիայի ու Իսպանիայի կելտերը: Կելտերի հասարակական զարգացումը մինչհռոմեական և հռոմեական դարաշրջանում:

Հին գերմանացիների պատմության ուսումնասիրելու հիմնական աղբյուրները: Հին գերմանացիների բնակության մարզը:

Գերմանացիները Կեսարի դարաշրջանից հետո՝ տոհմային կարգեր, հողագործության և անասնապահության զարգացման մակարդակը, ցեղային կազմակերպությունը:

Տակիտոսի դարաշրջանի գերմանացիները: Նստակեցության ու հողագործության հետագա զարգացումը: Տոհմային համայնք. տոհմային ազնվականությունը: Դասակարգային շերտավորման սկիզբը. ստրկատիրությունն ու նրա առանձնահատկությունները գերմանացիների մոտ: Դրուժինաները: Ժողովրդական ժողովը և ավագների խորհուրդը: Թագավորական իշխանության բնույթը: Ցեղային միության և ցեղերի միությունների անկայունությունը: Հին գերմանացիների կրոնը:

Գերմանացիների առաջին ընդհարումները հռոմեացիների հետ (կիմբրներ և տևտոններ): Արիովիստ, Արմինիուս: Հռոմեական պատնեշը: Սահմանային հարաբերությունները: Գերմանացիների մուտքը կայսրության մեջ որպես ստրուկներ, կոլոններ, զինվորական շինականներ: Գերմանացիները զորքի և վարչության մեջ: Գերմանական ապստամբությունները (Ցիվիլիս):

Գերմանացիների վերաբերյալ բուրժուական պատմագրության քննադատությունը (Ֆյուստել-դե-Կուլանժ, Դոպշ, Պետրուշևսկի և ուրիշները): Հին գերմանացիների պատմության ֆաշիստական ֆալսիֆիկացիայի մերկացումը:

Հին սլավոնները, նրանց տարածումը: Սլավոնների հասարակական կարգերը, նրանց կուլտուրան:

3. Բարբարոսների նվաճումները յեվ ստրուկների հեղափոխությունը: Բարբարոսական պետությունների կազմվելը հռոմեական տերիտորիայում

Արևելյան-գերմանական ցեղերի նյութական կուլտուրայի վերելքը III—IV դարերում: Արևելյան գերմանացիների գաղթը: Մերձսևծովյա գոթերը: Ուլֆիլա: Գոթերի արիոսականությունը: Հոնների արշավանքը: Վեստ-գոթերի թափանցումը հռոմեական կայսրության մեջ և նրանց ապստամբությունները: Ալարիխը: Գերմանական նվաճումների կապը ստրուկների ու կոլոնների հեղափոխական շարժման հետ: Վեստ-գոթերի պետության հիմնվելը Հարավային Գալլիայում և Իսպանիայում: Գոթերի ռոմանիզացիան: Սոցիալական պայքարը գոթական պետության մեջ արաբական նվաճման նախօրյակին: Վանդալների նվաճումները Աֆրիկայում: Վանդալները, սվևերները և ալանները Իսպանիայում:

Բուրգունդների՝ հարավ-արևելյան Գալլիայում բնակություն հաստատելը և բուրգունդական թագավորության կազմվելը: Հոնական պետությունը Արևմտյան Յեվրոպայում: Ատտիլը և նրա նվաճումները: Հոնների պետության կազմալուծումը:

Կայսերական իշխանության անկումն Արևմուտքում: Օդոակր: Օստ-գոթերի պետությունն Իտալիայում: Թեոդորիքը և նրա քաղաքականությունը: Թեոդորիքի եդիկտը: Օստ-գոթերի հասարակական կարգերը և նրանց «ռոմանացումը»: Քաղաքացիական պատերազմը և Բյուզանդիայի տիրապետության վերականգնումն Իտալիայում: Խոշոր հողատերերի ռեակցիան և պրագմատիկական սանկցիան: Լանգոբարդական նվաճումը:

4. Մերովինգների Ֆրանկական պետությունը

Կելտա-ռոմանական Գալլիան: Ֆրանկների առաջին բնակությունը Գալլիայում: Ֆրանկների կողմից Գալլիայի նվաճումը և ֆրանկների պետության կազմակերպումը: Խլոդվիկը և նրա հաջորդները: Ֆրանկների քրիստոնեությունը և նրանց թագավորների դաշինքը կաթոլիկ հոգևորականության հետ: Ներքին յերկպառակությունները:

Մերովինգյան հասարակության հասարակական կարգերը։ Սալիական օրենսգիրքը։ Ֆրանկների ազատ գյուղ-համայնքը և նրա քայքայման սկիզբը, տոհմային հարաբերությունների վերապրուկները։ Հողի մասնավոր սեփականության և խոշոր հողատիրության զարգացումը մանավանդ գալլո-ռոմանական Նեյստրիայում։ Ստրկատիրությունը։ Հողային կախման և մասնավոր իշխանության աճումը։ Յեկեղեցին և յեկեղեցական հողատիրությունը։ Թագավորական իշխանությունն ու պետական կառավարումը։ Մերովինգների իշխանության թուլացումը և մայորդոմների ուժեղանալը։ Պիպին Հերիստալցին։

5. Կարոլինգների Ֆրանկական կայսրության կազմվելը

Կարլ Մարտելլ և պայքար արաբների դեմ։ Ճակատամարտ Պուատյեյի մոտ։ Յեկեղեցական հողերի բռնագրավումը և ռազմական ռեֆորմը։ Կարլ Մարտելլի քաղաքականությունը Գերմանիայում։

Պիպին Կարճահասակը և թագավորական իշխանության գրավումը։ Դաշինք պապականության հետ և պայքար լանգոբարդների դեմ։ Պապական պետության առաջացումը։

Կարլոս Մեծի միապետությունը։ Ակվիտանիայի նվաճումը և պայքար արաբների դեմ Իսպանիայում։ Լանգոբարդների թագավորության նվաճումը։ Սաքսերի նվաճումը (Վիդուկինդ)։ Բավարիայի միացումը։ Պատերազմներ ավարների, սլավոնների, նորմանների դեմ։ Կայսրության վերականգնումը։ Կայսրությունն ու պապականությունը։ Հարաբերություններ Բյուզանդիայի և Բաղդադի խալիֆաթի հետ։ Դոպշի և Պիրեննի՝ Կարլոս Մեծի միապետության բնույթի ու նշանակության վերաբերյալ թեորիայի քննադատությունը։ Ֆաշիստական կեղծարարները Կարլոս Մեծի մասին։

6. Կարոլինգյան պետության ֆեոդալական կազմակերպությունը յեվ նրա տրոհումը

Ֆեոդալիզմի զարգացումը ֆրանկների մոտ։ Հողային և անձնական կախման աճումը (պրեկարիում, բենեֆիցիում, վասալիտետ, իմմունիտետ)։ Ֆրանկական կալվածը և այդ կալվածի ուսումնասիրության հիմնական աղբյուրները (պոլիպտիխոններ, կապիտուլյարներ, ֆորմուլաների և պարգևագրերի ժողովածուներ և այլն)։ Կալվածատիրական դաստակերտում և ճորտական գյուղը։ Սենյորի տնտեսությունը։ [illegible]ները։ Հողակալների հողաբաժինները և դրանց տեսակները։ Կոլոնները, լիտերը և սերվերը։ Հողակալների պարտավորությունները։ Արհեստը։ Բնատնտեսություն։ Կալվածքի կառավարումը։ Անտառների կտրատումը և գյուղատնտեսության տեխնիկական զարգացումը։ Գյուղացիական շարժումները։

Պետական կարգերը։ Ընդհանուր յերդումը և վասալիտետը, իմմունիտետի դերը։ Կառավարման կազմակերպումը, մագնատների ժողովները, կապիտուլյարները։ Կենտրոնական վարչությունը։ Կոմսերը և մարկգրաֆները։ Թագավորական դեսպանները։ Զինվորական կազմակերպությունը։ Դատարանի կազմակերպումը։ Հոգևորականության դերը կառավարման ապարատում։ Պալատական ակադեմիան։ Ալկուին։ Էյնգարդ։ Այսպես կոչված «Կարոլինգյան վերածնությունը»։

Կարոլինգների միապետության կազմալուծումը։ Լյուդովիկոս Բարեպաշտը։ Լյուդովիկոսի և նրա հաջորդների ժամանակաշրջանի խռովությունները։ Սաքսոնական գյուղացիների (Ստելլինգի) ապստամբությունը։ Վերդենի պայմանագիրը և Կարլոս Մեծի միապետության բաժանումը։

Ֆրանսիան վերջին Կարոլինգների օրոք։ Պայքար նորմանների դեմ։ Պաշտոնների ժառանգականության հաստատումը։ Թագավորական իշխանության անկումը և Ֆրանսիայի մասնատվելը։ Կարոլինգներն ու ռոբերտինները։ Հուգո Կապետը և Կապետինգների դինաստիայի սկիզբը։ Թագավորն ու ֆեոդալները։ Թագավորական դոմենի կազմակերպումը։ Խռովություններ թագավորական տիրապետությունների մեջ։

7. Անգլիան յեվ Սկանդինավիան

Մինչնորմանական Բրիտանիան և կելտերի հասարակական կարգերը։ Հռոմեական նվաճումը և Բրիտանիայի ռոմանացման պրոբլեմը։ Անգլո-սաքսոնական նվաճումը և անգլո-սաքսոնական պետությունների կազմվելը։ Անգլո-սաքսերի հասարակական

կառուցվածքը նվաճումներից հետո և ֆեոդալական հարաբերությունների զարգացումը: Ազատ գյուղը: Հարյուրակը: Կոմսությունը: Ֆեոդալական պետությունն ու նրա կազմակերպությունը: Վիտենագեմոտ: Անգլիայի միավորումը և պայքարը դանիացիների դեմ: Ալֆրեդ Մեծը: Կանուտի պետությունը: Էդուարդ Խոստովանողը:

Սկանդինավիայի նորմաններն ու վիկինգների արշավանքները: Առևտուրն ու թալանը: (Սոցիալական կարգերը): Ֆեոդալական հարաբերությունների սկիզբը: Նորմանների կողմից նոր պետությունների հիմնումը և աշխարհագրական հայտնագործումները: Իսլանդիայի ու Գրենլանդիայի գաղութացումը: «Վարյագների երկրից դեպի հույների երկիրը» տանող մեծ ճանապարհը: Նորմանդիայի, Սիցիլիայի և Հարավային Իտալիայի գրավումները: Նորմանների կենցաղն ու կրոնը:

8. Կայսրությունն ու պապականությունը IX—XI դարերում

Գերմանիան Կարլոս Մեծի միապետության քայքայումից հետո: Գերմանիայի IX—X դարերի ագրարային կարգերը: Ֆեոդալականացման պրոցեսի դանդաղ ընթացքը: Հերցոգների և եկեղեցու տիրապետությունները: Սաքսոնական դինաստիան: Սլավոններին հպատակեցնելու փորձը և պայքար ընդդեմ հունգարների: Սահմանամերձ մարկաները: Թագավորական իշխանության ուժեղանալը Օտտոն I-ի օրով: Օտտոնի տված արտոնությունները: Միջամտություն իտալական գործերին: Սրբազան Հռոմեական կայսրության վերականգնումը: Կայսրների դեպի Իտալիա կատարվող արշավանքների սկիզբը: Ֆրանկոնյան դինաստիայի կայսրները, նրանց քաղաքականությունը Գերմանիայում ու Իտալիայում: Իտալիայի զարգացումը IX—X դարերում: Պապական իշխանության աճումը:

9. Արևմտյան սլավոնները VI—IX դարերում

Արևմտյան սլավոնների պատմության հին ժամանակաշրջանի վերաբերյալ աղբյուրները: Սլավոնների տնտեսությունը՝ հողագործություն, անասնապահություն, որսորդություն, ձկնորսություն, առևտուր: Տոհմային կարգերը: Գույքային շերտավորման աճումը: Ստրկությունը: Տոհմային արիստոկրատիան: Պայքար ավարների ու ֆրանկների դեմ: Ցեղերի մորավյան միությունը և նրա պայքարը Գերմանիայի դեմ: Բյուզանդական ու գերմանական ազդեցությունը Մորավիայում. Կիրիլ ու Մեֆոդի. քրիստոնեության ընդունելը: Մորավական միության կազմալուծումը: Արևելյան Մորավիայի նվաճումը հունգարների կողմից:

10. Ֆեոդալական Ֆրանսիան IX—XI դարերում

Արտադրողական ուժերի զարգացման մակարդակը: Արտադրության ֆեոդալական բնույթը: Խոշոր հողատիրությունը և անմիջական արտադրողների մանր արտադրությունը: Արտադրության նատուրալ բնույթը: Ֆեոդալական սեփականությունը և ֆեոդալական ռենտան: Սենիորյան ու նրա կազմակերպումը. ֆեոդալական կուրիան: Ֆեոդալական դղյակը: Ֆեոդալական պատերազմները: Կալվածքը և համայնքը: Ճորտական գյուղն ու ճորտական գյուղացիությունը: Գյուղացիության դրությունն ու գյուղացիական ապստամբությունները: Ֆեոդալական հիերարխիան ու ֆեոդալական պետությունը:

Ֆեոդալիզմի ծագման բուրժուական թեորիաներն ու այդ թեորիաների քննադատությունը: Գերմանիստներն ու ռոմանիստները: Մաուրերի թեորիան: Ֆյուստել-դը-Կուլանժի և Դոպշի թեորիաները: Ֆեոդալիզմի ըմբռնումը բուրժուական պատմագրության մեջ: Դոպշի, Պետրուշևսկու և մյուսների հայացքների քննադատությունը: Ֆաշիզմի «Թեորիան» և դրանց կեղծարարական բնույթի մերկացումը:

11. V—XI դարերի Բյուզանդիան յեվ հարավային սլավոնները

Ֆեոդալիզմի զարգացման առանձնահատկությունները Արևելյան Հռոմեական կայսրության մեջ: Առևտուրն ու արդյունաբերությունը: Ֆեոդալականացման դանդաղ տեմպը: Բյուզանդիան վորպես ռեակցիայի պատվար:

Բյուզանդիան Հուստինիանոսի ժամանակ։ Վանդալների, գոթերի, պարսիկների դեմ մղած պատերազմները։ Հուստինիանոսի օրենսդրությունը։ Պայքար սենատորական հողատիրության դեմ։ Քաղաքական պայքարը մայրաքաղաքում։ Կրկեսի կուսակցությունները։ «Նիկա»-ի ապստամբությունը։

Բյուզանդիոնի ճգնաժամը Հուստինիանոսից հետո։ Բյուզանդիոնի թուլացումը Հերակլի օրոք պարսիկների դեմ մղած պատերազմների հետևանքով։ Արաբներն ու նրանց նվաճումները։ Կայսրների պայքարը յեկեղեցական հողատիրության աճման դեմ և պատկերամարտությունը վորպես այդ պայքարի գաղափարախոսական արտահայտություն։ Լևոն III-ի և նրա հաջորդների օրենսդրությունը։ Վանքապատկան հողերի բռնագրավումը և այդ հողերը գահի ծառայողներին ցմահ օգտագործման համար բաշխելը (խարիստիկանիկ)։ Բարբարոսների ռազմա-վարչական բնակավայրերը (ստրատիոտներ)։ VI—VIII դարերի սլավոնական եմիգրացիան և հողատիրության համայնքային ձևերի վերածնությունը։

Ռեակցիայի հաղթանակն ուղղափառությունը պաշտպանելու լոզունգի տակ և խոշոր հողատիրության ուժեղացումը։ Թովմաս Սլավոնացու գյուղացիական ապստամբությունը Փոքր Ասիայում։

Բյուզանդիոնն ու սլավոնները։ Բուլղարական թագավորությունը։ Քրիստոնեության տարածումը սլավոնների մեջ։

Բյուզանդիան IX—XI դարերի վերջերքից սկսած։ Մակեդոնական դինաստիան։ Առևտրի աճումը և կառավարական միջոցների ուժեղացումը։ Բուլղարական թագավորություն, ռուսների (Սվյատոսլավ) և արաբների դեմ մղած պայքարի հաջողությունները։ Նիկիֆոր Փոկաս։ Հովհան Զմշկիկ։ Վասիլ II Բուլղարասպանը։ Պայքար խոշոր հողատիրության դեմ և ռազմական շինականների (ստրատիոտների) պաշտպանությունը։ Բյուզանդական կայսրության պետական կառուցվածքը։

Կոմնենների դինաստիան վորպես խոշոր ֆեոդալների շահերի ներկայացուցիչը։ Պրոնիաների սիստեմի և ֆեոդալական ապակենտրոնացման աճումը։ Առևտրի անկումը։ Բյուզանդիոնի կորուստները թյուրքերի և նորմանների դեմ մղած պայքարում։

12. Արաբները VI—XI դարերում

Նախամուսուլմանական Արաբիայի հասարակական կարգերը։ Քոչվոր և նստակյաց բնակչությունը։ Տոհմի քայքայումը և ստրկատիրության զարգացումը։ Արաբական առևտուրը։ Քաղաքներն ու դասակարգային պայքարը նրանց ներսում։ Մուհամեդն ու իսլամի ծագումը։ Ղուրանը։ Արաբների միացումը և առաջին խալիֆաների նվաճումները։ Ոմայյանների Դամասկոսի խալիֆաթը և արաբների տիրապետության հետագա տարածումը արևելքում և արևմուտքում։ Պետության կազմակերպումը՝ տուրքեր և ռազմական կառուցվածքը։ Դասակարգային պայքարը և աղանդավորության առաջացումը։

Աբասյանների Բաղդադի խալիֆայությունը։ Տնտեսական զարգացումը և ֆեոդալիզմի ամրապնդումը։ Գյուղացիության ճորտացումը և զանջերի ու նայմանների գյուղացիական հեղափոխական շարժումները։ Արդյունաբերությունն ու առևտուրը։ Հարուն-ալ-Ռաշիդ և Ալ-Մամուն։ Ֆաթիմյանների յեգիպտական խալիֆայության առաջացումը։ Ինքնուրույն մարզերի առանձնացումը X դարում։ Թյուրք-սելջուկները։ Սասանինները։

Կորդովայի խալիֆայությունը և նրա պատմության հիմնական փաստերը։

Արաբական կուլտուրան, գիտությունը և արվեստը։ Արաբների դերը յեվրոպական կուլտուրայի զարգացման գործում։

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՆ XI—XV ԴԱՐԵՐՈՒՄ

1. Արևմտյան Յեվրոպայի տնտեսական զարգացումը XI դարի վերջերին յեվ քաղաքների առաջացումը

Արհեստագործության անջատումը գյուղատնտեսությունից և քաղաքների՝ վորպես արհեստագործական և առևտրական կենտրոնների՝ առաջացումը։ Աշխատանքի բաժանումը քաղաքի և գյուղի միջև։ Քաղաքային շուկայի կազմվելը։ Քաղաքների ծագման կարևորագույն թեորիաներն ու նրանց քննադատությունը։

Առևտրի զարգացումը։ Եվրոպայի կապերը Արևելքի հետ և Միջերկրական ծովի ավազանը։ Իտալական առևտրական քաղաքները։ Գաղութացումը։ Փոփոխություններ գյուղացիության ու ազնվականության դրության մեջ։

2. Խաչակրաց առաջին արշավանքը

Խաչակրաց արշավանքների ընդհանուր պատճառները։ Թյուրք-սելջուկները Փոքր Ասիայում։ Բյուզանդիոնը խաչակրաց արշավանքների նախօրյակին։ Կլերմոնի ժողովը։ Խաչակրաց առաջին արշավանքը։ Գյուղացիական աշխարհազորը։ Ասպետական աշխարհազորը։ Երուսաղեմի առումը։ Երուսաղեմի թագավորությունը և նրա կառուցվածքը։ Երուսաղեմի ասիզները։ Հոգևոր-ասպետական օրդենները։ Տեղական բնակչության դրությունը։ Իտալական քաղաքների նվաճումներն Արևելքում։

3. Խաչակրաց հետագա արշավանքները

Խաչակիրների կորուստներն Արևելքում։ Բերնարդոս Կլերվոյցի։ Խաչակրաց երկրորդ արշավանքը և նրա անհաջողությունը։ Սալահեդինի պետությունը։ Երուսաղեմի առումը նրա կողմից։

Խաչակրաց երրորդ արշավանքը։ Չորրորդ արշավանքը և Վենետիկի դերը դրանում։ Խաչակիրները Բյուզանդիայում։ Լատինական կայսրության հիմնումը։ Նիկեյան և Տրապիզոնյան միապետությունները։ Չինգիզ խանի պետությունը։ Մոնղոլական արշավանքներն ու քաղաքական փոփոխություններ Արևելքում։ Խաչակրաց հետագա արշավանքների անհաջողությունը և նրանց դադարեցման պատճառները։ Խաչակիրների տիրապետությունների վախճանն Արևելքում։

Խաչակրաց արշավանքների հետևանքները։ Առևտրական կապերի ամրապնդումը Արևելքի հետ։ Իտալական քաղաքների բարձրացումը։ Արևելյան կուլտուրայի ազդեցությունը։ Պահանջի աճումը։ Արտադրության նոր ճյուղերը։

4. Ֆեոդալական քաղաքները

Քաղաքների պայքարը ֆեոդալական սենյորների դեմ։ Ինքնուրույն և կախյալ քաղաքները։ Քաղաքային արիստոկրա-

տիան։ Քաղաքային վարչությունը։ Ֆեոդալական քաղաքի կենցաղը։

Համքարությունների առաջացումը։ Համքարությունների ծագման թեորիաները։ Համքարությունների կառուցվածքն ու նրանց նպատակը։ Վարպետները, ենթավարպետներն ու աշակերտները։ Համքարային կանոնադրությունները։ Համքարային արհեստն ու նրա տեխնիկան։

Արհեստն ու շուկան։ Քաղաքային տնտեսության Բյուխերյան թեորիան և նրա քննադատությունը։ Առևտուրն ու վարկը։ Առևտրի զարգացումը XII—XIII դարերում։ Եվրոպական առևտրի գլխավոր ճանապարհները։

Միջերկրական ծովի և հյուսիսային առևտուրը։ Տոնավաճառները Շամպանում։ Տեղական տոնավաճառները։ Վաճառականությունը։ Վաճառականական գիլդիաները։ Վաշխառությունը։ Հյուսիսային-իտալական բանկիրներ։ Եկեղեցին և վաշխառությունը։

Քաղաքի աճման ազդեցությունը գյուղի վրա։ Գյուղատնտեսության արտադրանքների առևտրի զարգացումը։ Ֆեոդալական ճնշման ուժեղացումը։ Փողային ռենտայի զարգացումը և այդ զարգացման հետևանքները գյուղացիության համար։

5. Կայսրությունն ու պապությունը XI—XIII դարերում

Գերմանիայի սոցիալ-տնտեսական դրությունը XI դարի կեսերին։ Առևտրի և քաղաքների զարգացումը. հռենոսյան քաղաքներն ու նրանց պայքարը եպիսկոպոսների դեմ. ճորտատիրական հարաբերությունների զարգացման ավարտումը և ֆեոդալական ճնշման ուժեղացումը։ Ֆեոդալական հիերարխիայի ձևավորումը. Կենտրոնական իշխանության անկումը Հենրիխ III-ից հետո։ Ֆեոդալական ավագանիների ապստամբությունը Հենրիխ IV-ի դեմ. սաքսոնական գյուղացիության ապստամբությունը (1074—1075) թ. թ.։

Պապական իշխանության աճումը։ Կլյունյան շարժումը, պայքար սիմոնիականության և նիկոլաիտության դեմ։ Գրիգոր VII-ը և նրա ռեֆորմները։ Պատարիա։ Գրիգոր VII-ի կողմից Գերմանիայում տեղի ունեցող ներքին պայքարի օգտա-

գործումը։ Ինվեստիտուրայի մասին տեղի ունեցող վեճը Հենրիխ IV-ի և Հենրիխ V-ի ժամանակ։ Վորմսի կոնկորդատը (1122)։ Պոլաբյան Սլավոնների դեմ ուժեղ հարձակում սկսելը։ Վելֆերի բարձրացումը և սրանց պայքարը Շտաուֆենների դեմ։ Ֆրիդրիխ Բարբարոսսան և նրա պայքարը ֆեոդալական ազնվականության դեմ։ Կայսերական ապետությունը վորպես Շտաուֆենների իշխանության հենարան։ Շտաուֆենների իտալական քաղաքականությունը։ XII—XIII դարերի հյուսիսային-իտալական քաղաքները։ Պապական իշխանության ուժեղացումը։ Բարբարոսսայի իտալական արշավանքը։ Պայքար պապերի ու լոմբարդական քաղաքների դեմ։ Ռոնկալյան սեյմը։ Միլանի առումը։ Ալեքսանդր III պապը։ Լոմբարդական միությունը։ Լենյանայի կռիվը։ Գվելֆերը։ Գիբելլիններ։

Իննովկենտիոս III։ Պապական կուրիա։ Պապական գանձարանի յեկամուտները։ Պապական թեոկրատիան (աստվածապետությունը)։ Պայքար աշխարհիկ իշխանության համար Իտալիայում։ Շտաուֆենների Սիցիլիական թագավորությունը և նրա կուլտուրան։ Ֆրիդրիխ II-ի քաղաքականությունը Գերմանիայում և նրա զիջումները իշխաններին։ Պայքար պապականության դեմ և Շտաուֆենների կործանումը։

6. Անգլիան XI—XII դարերում

Նորմանդական նվաճումը և նրա ազդեցությունը ֆեոդալիզմի զարգացման վրա Անգլիայում։ Վիլհելմ Նվաճողը և թագավորական իշխանության ուժեղացումը։ Ավատական սիստեմի յուրահատկությունն Անգլիայում։ Ծառայողական հարաբերությունների տարածումը։ Ահեղ դատաստանի գիրքը։ Թագավորն ու յեկեղեցին։ Թագավորական իշխանությունն ու ֆեոդալները Վիլհելմ Նվաճողի հաջորդների օրով։ Ֆեոդալական պատերազմները։

Հենրիխ II և պլանտագենետների Դինաստիան։ Պլանտագենետների տիրապետությունները Ֆրանսիայում. Հենրիխ II-ի դատական և ռազմական ռեֆորմները։ Կենտրոնական և տեղական վարչությունը։ Փոխհարաբերությունները յեկեղեցու հետ։ Թոմաս Բեկետը։

Քաղաքների և առևտրի աճումը։ Ճորտ գյուղացիության շահագործման ուժեղացումը։ Ռիչարդ Առյուծասիրտ։

7. Ազատությունների մեծ խարտիան յեվ պարլամենտի սկիզբը

Հովհաննես Անհողը և նրա անհաջողությունները Ֆրանսիայի դեմ մղած պատերազմում։ Ընդհարում պապի հետ։ Բարոնների, ասպետության և քաղաքների յելույթը թագավորի դեմ։ Ազատությունների մեծ խարտիան։ Հենրիխ III։ Բարոնական օլիգարխիա սահմանելու փորձերը։ Ասպետների ու քաղաքացիների յելույթը։ Քաղաքացիական պատերազմը։ Պարլամենտի առաջացումը։ Եդուարդ I և թագավորի ու ֆեոդալների միջև կայացած համաձայնությունը։ Եդուարդ I-ի պատերազմները։

Պարլամենտի դասակարգային բնույթը և նրա քաղաքականությունը։ Դասային միապետության սոցիալական եյությունը։

Եդուարդ II։ Անգլիական առևտրի զարգացումը։ Բրդի արտադրությունը։ Ֆլանդրիայի դերն անգլիական առևտրի մեջ։ Հարյուրամյա պատերազմի սկիզբը և անգլիացիների հաջողությունները։ Պարլամենտի ուժեղացումը և նրա կառուցվածքը։

8. Ուոտ Տայլերի ապստամբությունը. Լանկաստերներ յեվ Իորկեր

Բրդի արդյունաբերության ավելացումը։ Անգլիական արդյունաբերության աճումը։ Գյուղատնտեսության ապրանքայնության զարգացումը։ XIII—XIV դարերի անգլիական մանորը։ Գյուղացիական պարտույթների կոմմուտացիայի պրոցեսը և համայնական հողերի զավթումը։ Սև մահը։ Եդուարդ III-ի և Ռիչարդ II-ի բանվորական օրենսդրությունը։

Ֆեոդալական ռեակցիա։ Հուզումներ գյուղացիների և քաղաքային չքավորության մեջ։ Քաղաքացիների օպոզիցիան։ Վիկլեֆի քարոզը. լոլլարդները։ Ջոն Բոլլը։ Անգլիացիների անհաջողությունները Հարյուրամյա պատերազմի մեջ և գլխահարկի գանձումը։ 1381 թ. գյուղացիական ապստամբությունը։ Քաղաքային բնակչության մասնակցությունն այս ապստամբության մեջ։ Ապստամբված գյուղացիների տակտիկան ու ծրագիրը՝

Ապստամբության ճնշումը և անհաջողության պատճառները։ Անգլիական գյուղի հետագա զարգացումը։ 1381 թ. ապստամբությունը պատմական գրականության մեջ։ Մարքսը, Էնգելսը, Լենինը և Ստալինը գյուղացիական պատերազմների մասին։

Հենրիխ IV և Լանկաստրների դինաստիան։ Ֆրանսիայի դեմ ուղղված արշավանքների վերսկսումը և անգլիացիների հաջողությունները Հենրիխ V-ի ժամանակ։

Հենրիխ VI։ Անգլիական խառնակությունները և Ֆրանսիայում ձեռք բերած նվաճումների կորուստը։ Կեդի ապստամբությունը։ Հարյուրամյա պատերազմի վախճանը։ Կարմիր և Սպիտակ վարդերի պատերազմը և թագավորական իշխանության ուժեղացումը։

Յորկների դինաստիան։ Ռիչարդ III։ Թյուդորների դինաստիայի սկիզբը։

9. Ֆրանսիան XII—XIII դարերում

Կապետինգյան ֆեոդալական պետությունը Ֆրանսիայի տերիտորիայում։ Թագավորական իշխանության թուլությունը և ֆեոդալների ինքնուրույնությունը։ Թագավորների դաշինքը յեկեղեցու հետ։ Գյուղացիության դրությունը։ Քաղաքների աճումը ֆեոդալների դեմ մղած պայքարի ընթացքում։ Կոմունալ շարժումը հյուսիսային Ֆրանսիայում և Ֆլանդրիայում։ Քաղաքային խարտիաները։ Թագավորական իշխանության ուժեղացումը։ Լյուդովիկոս VI։ Թագավորական դոմենում մանր ֆեոդալների դեմ մղած պայքարը։

Պայքար խոշոր ֆեոդալների դեմ։ Վանահայր Սուգերիուսը։ Լյուդովիկոս VII։

Փիլիպպոս II Օգոստոսը և նրա պայքարը պլանտագենետների դեմ։ Նորմանդիայի և Լուարայի ավազանի հողերի միացումը։ Թագավորական տիրապետությունների վարչական նոր կառուցվածքը։ Ալբիգոյանների դեմ ուղղված խաչակրաց արշավանքը։ Լյուդովիկոս VIII և Լանգեդոկի միացումը։ Լյուդովիկոս IX։ Պայքար ֆեոդալների դեմ։ Դատական ռեֆորմը։ Պարլամենտը։ Լեգիստները։

10. Գլխավոր շտատները։ Էտյեն Մարսելի ապստամբությունը յեվ Ժակերիան

Փիլիպպ IV։ Շամպանի միացումը։ Պայքար Ֆլանդրիայի համար։ Ֆինանսական դժվարությունները։ Ընդհարում յեկեղեցու հետ և պապի վրա տարած հաղթանակը։ Տաճարականների պրոցեսը։ Գլխավոր շտատների առաջացումը, նրանց կազմը և կոմպետենցիան։ Փիլիպպ IV-ի վորդիները և պայքար ֆեոդալների դեմ։ Գյուղացիների հարկադրական փրկավճարով պարտավորություններից ազատվելը թագավորական կալվածներում։

Վալուաների դինաստիայի սկիզբը։ Կրեսիյի ու Պուատյեի մոտ կրած պարտությունները։ 1356 թ. Գլխավոր շտատները։ Մարսելի մեծ օրդոնանսը։ Էտյեն Մարսել և Փարիզի ապստամբությունը։ Գյուղացիական ապստամբություններ (Ժակերիան)։ Քաղաքային և գյուղացիական շարժումների կապը։ Ժակերիայի ու Փարիզի ապստամբության ճնշումը։

6186 39

11. Ֆրանսիան XIV—XV դարերում

Կարլոս V և նրա ռեֆորմները։ Նոտաբլների ժողովը։ Անգլիայի դեմ մղվող պատերազմի հաջողությունը։ Թագավորության բաժանվելը բաժնեկալվածների (удел)։ Բուրգունդիայի դաշինքը Անգլիայի հետ։ Կաբոշի ապստամբությունը։ Անգլիայի կողմից հյուսիսային Ֆրանսիայի գրավումը։ Կարլոս VII։ Ժաննա դ'Արկ։ Ֆրանսիայի հաջողությունները։ Մշտական բանակը և մշտական հարկերը։ Գլխավոր շտատների նշանակության անկումը։ Բանկիրներն ու վաճառականները ֆինանսական վարչության մեջ։

Լյուդովիկոս XI։ Արդյունաբերական և առևտրական քաղաքականությունը։ Թագավորական տիրապետությունների նոր ընդարձակումը։ Պայքար բուրգունդյան հերցոգ Կարլոս Խիզախի դեմ։ Բուրգունդիայի բաժանումը։ Ֆրանսիայի քաղաքական միավորման ավարտումը։

12. Գերմանիան XI–XIV դարերում և արևմտյան սլավոնները

Պոլաբյան սլավոնների հասարակական կարգերը XI–XII դարերում։ Բոդրիչյան իշխանների դաշինքը սաքսոնական ֆեոդալների հետ։ Բոդրիչների մասսայի պայքարը ընդդեմ իշխանների և գերմանական ազդեցության։ 1066 թ. ապստամբությունը։ Կրուտոն և հեթանոսության վերականգնումը բոդրիչների մոտ։ Սաքսոնական ֆեոդալների կողմից պոլաբյան սլավոնների դեմ սկսած հարձակման ուժեղացումը XII դարում։ Հենրիխ Առյուծը և Ալբրեխտ Արջը։ Բոդրիչների, լյուտիչների և պոմորյանների հողերի նվաճումը։ Գերմանական գաղութացումը, գերմանացիների կողմից սլավոններին սոցիալապես ու կուլտուրապես ստրկացումը։ Գերմանական ֆեոդալների էքսպանսիան դեպի Մերձբալթյան յերկրները։

Սուսերակիրների օրդենը, Տևտոնների օրդենը և սրանց միավորումը։ Չուդ լճի ճակատամարտը և գերմանացիների դեպի արևելք առաջխաղացման կանգ առնելը։ Մերձդանուբյան յերկրների գաղութացումը։ Ավստրիական մարկան։ Գերմանական կոլոնիստները Հունգարիայում, Չեխիայում և Լեհաստանում։

Քաղաքների զարգացումը Գերմանիայում և դասակարգային պայքարը քաղաքներում։ Քաղաքների միությունները։ Հյուսիսային առևտուրն ու Հանզայի միությունը։ Պայքար Դանիայի դեմ։ Հանզայի կառուցվածքը։ Իշխանների պայքարը քաղաքների դեմ։

Գյուղացիների դրությունը XIII–XIV դարերում և XV դարի առաջին կեսում։ Ճորտային կախման թուլացումը։ Փողային ռենտայի աճումը և գյուղացիության շերտավորումը։

Կայսերական իշխանության անկումը Շտաուֆեններից հետո։ Միջթագավորությունը։ Հռենոսյան միությունը։ Ռուդոլֆ Հաբսբուրգցու ընտրությունը։ Կայսրության կառուցվածքը։ Կուրֆյուրստների (կայսրընտիր իշխաններ) կոլեգիան։ Ռայխստագը և նրա կազմը։ Աշխարհիկ և հոգևոր իշխանները։ Կայսերական ասպետները։ Կայսերական քաղաքները։ Հաբսբուրգների քաղաքականությունը կայսրության մեջ և Ավստրիայում։

Շվեյցարական միության կազմակերպումը։ Լյուքսեմբուրգները։ Կարլոս IV և Ոսկե Բուլլան (հրովարտակ)։

Կենտրոնական իշխանության վերջնական անկումը Գերմանիայում Ֆրիդրիխ III-ի օրով։

13. Իտալիան ու պապությունը XIII–XV դարերում

Իտալիայի տնտեսական զարգացումը Միջերկրական ծովի առևտրի աճման կապակցությամբ։ Իտալիայի մասնատվածությունը։ Հարավային Իտալիան և Սիցիլիան։ Պապական մարզը։ Հռոմեական հանրապետությունը (Կոլա դի Ռիենցի)։ Հյուսիսի քաղաքային հանրապետությունները։ Հարավային ու Հյուսիսային Իտալիայի գյուղացիությունը։ Գյուղացիական շարժումները (Դոլչինոյի ապստամբությունը)։

Վենետիկը և Ջենովան։ Նրանց առևտրական մրցակցությունը։ Վենետիկի պետական կառուցվածքը։ Տասի խորհուրդը։ Վենետիկի դիվանագիտությունը։

Ֆլորենցիան։ Առևտրական ու բանկային գործերը։ Ֆլորենցիայի արդյունաբերական զարգացումը։ Առևտրական և վաշխառուական կապիտալը արդյունաբերության մեջ։ Ավագ և կրտսեր համքարությունները։ Արտահամքարային բանվորները։ Քաղաքային կարգերն ու սոցիալական պայքարը։ Չոմպիյի ապստամբությունը։ Մեդիչիների բանկիրային տունը։ Մեդիչիների բռնապետությունը։ Սոցիալական պայքարն ու բռնապետությունն իտալական հանրապետություններում։ Կոնդոտյերները։ Սֆորցան Միլանում։

Պապականության անկումը։ Պապերի բաբելոնյան գերությունն Ավինյոնում։ Մեծ պառակտումը։ Յեկեղեցական ռեֆորմների փորձերը։ Ռիզայի, Կոնստանցայի և Բազելի ժողովները։ Ֆլորենցիայի ունիան։ Կաթոլիկ յեկեղեցու անկումը։

14. Իսպանիան և Պորտուգալիան

Կորդովայի խալիֆայությունն ու «ռեկոնկիստան»։ «Ռեկոնկիստան» և հոգևորականությունը։ Հոգևոր-ասպետական օրդենները։ Պիրենյան թերակղզու պետություններն ու նրանց զարգացման յուրահատկությունը։ Արագոնը։ Արագոնի ազնվականության ազատությունները և գյուղացիության ծանր վի-

ձնկը։ Կատալոնիայի քաղաքները։ Արագոնիայի ծովային հզորությունը։ Լեոն և Կաստիլիա։ Կաստիլիայի քաղաքներն ու քաղաքային միությունները։ (Հերմանդադներ)։ Գյուղացիական ազատ համայնքները։ Գյուղատնտեսությունը։ Ոչխարաբուծության զարգացումը։

Պորտուգալիան։ Պորտուգալիայի քաղաքներն ու ծովային առևտրի զարգացումը։ Պիրենյան թերակղզու պետությունների թագավորական իշխանությունը և կորտեսները։ Թագավորական իշխանության ուժեղացումը։ Իսպանիայի միավորումը Ֆերդինանդի և Իզաբելլայի օրոք։ Ինկվիզիցիան։ Գյուղացիական ապստամբությունները։ Գրենադայի նվաճումը։

15. Սկանդինավյան յերկրները X—XV դարերում

Տոհմային կարգերի քայքայումը Սկանդինավյան յերկրներում։ Թագավորական իշխանության բարձրացման սկիզբը։ Քրիստոնեության տարածումը Դանիայում, Շվեդիայում և Նորվեգիայում։ Յեկեղեցական և աշխարհիկ խոշոր հողատիրության աճումը։ Ֆեոդալների կողմից գյուղացիությունը ճորտացնելու փորձերը։ Գյուղացիական ապստամբությունները Նորվեգիայում ու Դանիայում, նրանց ազդեցությունը գյուղացիության վիճակի վրա և այս յերկրների քաղաքական կարգերը։ Վալդեմար IV Դանիացին, աղնվականության վրա տարած հաղթանակը, պայքար Հանզայի դեմ։ Կալմարյան ունիան։ Շվեդիայի պայքարն անկախության համար։ «Ստոկհոլմի արյունալի սպանդը» և դանիացիների վտարումը Շվեդիայից։

16. Չեխիան XI—XIV դարերում

Ներքին պայքարը Չեխիայում XI—XII դարերում։ Այս պայքարի օգտագործումը գերմանական ֆեոդալների կողմից։ Բրատիսլավ II և թագավորական տիտղոսի ընդունումը։ Ֆեոդալական հարաբերությունների զարգացումը XI—XII դարերում, խոշոր հողատիրության աճումը և ազատ գյուղացիության յենթարկվելը ֆեոդալներին։ Հոգևորականությունը վորպես գերմանական ազդեցության տարածիչ։ Ֆեոդալիզմի ձևավորումը Չե-

խիայում և գերմանական ազդեցության դերը այս պրոցեսում։ Փշեմիսլ I և Վացլավ I։ Գերմանական գաղութացումը և նրա ազդեցությունը չեխական գյուղացիության դրության վրա։ Դասակարգային հակասությունների աճումը քաղաքում և գյուղում։ Հերձվածների զարգացումը և ինկվիզիցիայի սահմանումը Չեխիայում։ Փշեմիսլ II-ը, նրա ներքին և արտաքին քաղաքականությունը։ Լյուքսեմբուրգների հաստատվելը Չեխիայում։ Կարլոս IV-ը, նրա ներքին քաղաքականությունը։ Պրագայի համալսարանի հիմնադրումը։

17. Հուսյան պատերազմները

Սոցիալական հակասությունները Չեխիայում XV դարի սկզբին։ Կաթոլիկ յեկեղեցու և գերմանական բռնության դեմ ուղղված օպոզիցիան։ Ռեֆորմացիոն գաղափարների զարգացումը։ Յան Հուսը։ Կոնստանցի ժողովն ու Հուսի մահապատիժը։ Չեխական աղնվականության խնդրագիրը։ Սկիհականների և թաբորականների կուսակցությունների ձևավորումը։ Գյուղացիական ապստամբության սկիզբը։ Ապստամբությունը Պրագայում 1419 թ.։ Առաջին «խաչակրաց արշավանքը» հուսյանների դեմ։ Յան Ժիշկան և «խաչակիրների զորքի» պարտությունը։ Հեղափոխական վերելքի աճումը։ Ադամականները։ Չափավոր ռեֆորմի կողմնակիցների համախմբումը մասսաների հեղափոխական շարժման դեմ, Մարտին Գուսկիյի և Պրոկոպիոս Միականու մահապատիժը, հաշվեհարդար ադամականների հետ։ Յերկրորդ «խաչակրաց արշավանքը», հուսյանների հաղթանակը։ Պրագայի համաձայնությունը։ Թաբորականների ապստամբությունը և նրա ջախջախումը։ Սիգիզմունդի գահ բարձրանալը։ Գյուղացիության պարտության պատճառները և այդ պարտության ազդեցությունը գյուղացիների դրության վրա։ Չեխիայի միացումը Հաբսբուրգների տիրապետություններին։

18. Լեհաստանը X—XV դարերում

Տոհմային կարգի քայքայումը Լեհաստանում և Պյաստերի կնյազական իշխանության կազմակերպումը։ Լեհաստանը Բոլեսլավ Արիասրտի ժամանակ (992—1025), խոշոր հողատիրության

աճումը, մասսաների բռնի քրիստոնեացումը, ազատ գյուղացիության հպատակեցման սկիզբը։ Գյուղացիների ապստամբությունը։ Կենտրոնական իշխանության անկումը Բոլեսլավ III-ից հետո։ «Մնոգովլադստվո»։ Թաթարական արշավանքները։ Գերմանական գաղութացումը։ Կազիմիր III, թագավորական իշխանության ուժեղացումը շլյախտայի աջակցությամբ։ Ունիան Լիտվայի հետ։ Պայքար գերմանացիների դեմ։ Գրյունվալդի ճակատամարտը և Տորնի հաշտությունը։ Լեհաստանը Կազիմիր IV-ի օրոք։ Նեշավյան ստատուտը և շլյախտայի գերիշխանության սկիզբը։ Քաղաքացիների ու գյուղացիների նյութական և իրավական դրությունը։

19. Հունգարիան ու բալկանական յերկրները

Հունգարական թագավորության կազմակերպումը։ Ստեֆան I, յերկրի քրիստոնեացման և ֆեոդալական հարաբերությունների զարգացման սկիզբը։ Ժողովրդական մասսաների ապստամբությունը Պետրոս թագավորի և գերմանական ազդեցության դեմ (1041—1044)։ Ֆեոդալական հարաբերությունների զարգացումը Անդրեյ I Արպադի և նրա հաջորդների ժամանակ։ Ֆեոդալական ազնվականության ուժեղացումը, Անդրեյ II-ի «Ոսկե բուլլան» (1222)։ Թաթարական արշավանքները և գերմանական գաղութացումը։ Հունգարիան Անժույնների դինաստիայի ժամանակ։ Պայքար թյուրքերի դեմ։ Մատվեյ Կորվին։ Արևելյան Հունգարիայի գրավումը թյուրքերի և արևմտյանինը՝ Հաբսբուրգների կողմից։

Բուլղարիայի և Սերբիայի ազատագրումը Բյուզանդիոնի իշխանությունից։ Բուլղարական թագավորությունը, բուլղարների հաջող պայքարը լատինական կայսրության դեմ։ Բուլղարիան Ասեն II-ի օրոք (1218—1241)։ Սերբիան Ստեֆան Դուշանի օրով։ Ստեֆան Դուշանի օրենսգիրքը (1349)։ Թյուրքերի նվաճումները Բալկաններում։ Կոստանդնուպոլսի գրավումը թյուրքերի կողմից։

20. Միջնադարյան կուլտուրան յեվ բուրժուական գաղափարախոսության սաղմնավորումը

Յեկեղեցին ու կուլտուրան միջին դարերում։ Յեկեղեցական հիմնարկությունները։ Ասկետիզմը։ Յեկեղեցին և դպրոցը։ Համալսարանները։ Միջնադարյան փիլիսոփայությունը։ Սխոլաստիկան։ Նոմինալիստներն ու ռեալիստները։ Միստիկան։ Աբելյար և Բեռնարդոս Կլերվոյեցի։ Թովմաս Աքվինացին։ Ռոժեր Բեկոն։

Հերետիկոսությունը։ Միջնադարյան աղանդների սոցիալական հիմքը։ Ընդհանուր միջնադարյան հերետիկոսությունների տիպերի մասին։ Կատարները։ Վալդենսները։ Ալբիգոյանները։ Պայքար հերետիկոսությունների դեմ։ Մուրացիկ օրդենները։ Ինկվիզիցիան։ Կախարդների դատավարությունները։ Կոմունիստական աղանդները։

Միջնադարյան արվեստն ու գրականությունը։ Արվեստը յեկեղեցու սպասավորի դերում։ Գոթական ճարտարապետությունը։ Քանդակագործությունն ու նկարչությունը։ Յեկեղեցական գրականություն։ Միստերիաները։ Ասպետական գրականությունը։ Եպոս։ Յերգ Ռոլանդի մասին։ Նիբելունգները։ Քնարերգություն։ Տրուբադուրներ և միննեզինգերներ։ Դանտեյի «Աստվածային կատակերգությունը»։

Բուրժուական նոր կուլտուրան։ Բուրժուական պոեզիան։ Գրքերի տպագրությունը որպես բուրժուական նոր կուլտուրայի հզոր միջոց։ Այդ կուլտուրայի վաղ զարգացումն Իտալիայում։ Իտալական հումանիզմը, նրա սոցիալական արմատները և առաջին ներկայացուցիչները՝ Պետրարկան, Բոկկաչիոն։ Հումանիզմի տարածումը Արևմտյան Յեվրոպայի այլ յերկրներում։ Նոր լուսավորությունը։

ՅԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՅԵՎՐՈՊԱՆ XVI ԴԱՐՈՒՄ ՅԵՎ XVII ԴԱՐԻ ՍԿԶԲՆԵՐՈՒՄ

1. Կապիտալիզմի ծագումը Արևմտյան Յեվրոպայում յեվ աշխարհագրական մեծ հայտնագործումները

Մարքսի ու Լենինի ուսմունքը արտադրության կապիտալիստական յեղանակի ծագման մասին։ Կապիտալիստական արտադրության մանուֆակտուրային ստադիայի բնորոշ գծերը։ Կա-

պիտալի այսպես կոչված նախնական կուտակման պրոցեսի էությունը։ Արտադրողին արտադրության միջոցներից բռնությամբ անջատելու պրոցեսը։ Գյուղացիության հողազրկումը, ցանկապատումները, «էքսպրոպրիացիայի յենթարկվածների դեմ ուղղված արյունալի օրենսդրությունը»։ Արդյունաբերության կապիտալիստական ձևերի՝ համատեղ կոոպերացիայի ու մանուֆակտուրայի տարածումը։ Կապիտալիզմի թափանցումը գյուղատնտեսության մեջ։

Յեվրոպական առևտուրը Արևելքի հետ XV դարում և նրա զարգացման առաջ ծառացած խոչընդոտները։ Թյուրքական նվաճումները Միջերկրական ծովի ավազանում։ Վորոնումներ դեպի Հնդկաստան տանող ծովային ուղիղ ճանապարհի։ Յեվրոպացիների աշխարհագրական պատկերացումները XV դարի վերջում։ Պորտուգալացիների հայտնագործումները։ Դիաս, Կոլումբոսը և Ամերիկայի հայտնագործումը։ Վասկո դե-Գամայի ճանապարհորդությունը։ Պորտուգալացիների պայքարը արաբների դեմ և արևելյան առևտրի ասպարիզում արաբների միջնորդության վախճանը։ Ալբուկերկ և պորտուգալացիների գաղութային գրավումները Հնդկաստանում։ Մագելանի ճանապարհորդությունը։ Կոնկվիստադորները։ Կորտես։ Պիսարրո։ Մեքսիկայի ու Պերույի նվաճումը։ Յեվրոպացիների գաղութներում բնիկներին շահագործելու ձևերը։ Նեգր ստրուկների ներմուծումը ամերիկյան գաղութներում։ Մեծ հայտնագործումների տնտեսական հետևանքները։ Առևտրական ճանապարհների տեղափոխումը։ Առևտրական նոր կենտրոնները։

Անտվերպենի բորսան։ Իտալական և հարավային-գերմանական կապիտալը։ Ֆուգգերներ, Վելզերներ։ «Գների հեղափոխությունը» և նրա սոցիալական հետևանքները։ Գաղութային կողոպուտի դերը կապիտալի նախնական կուտակման պրոցեսում։

2. Գերմանիան ռեֆորմացիայի նախորյակին

Գերմանիայի առանձին մարզերի տնտեսական զարգացման անհամաչափությունը։ Տնտեսական և քաղաքական մասնատվածությունը։ Իշխանները։ Ասպետականությունը։ Քաղաքները։ Պատրիցիատը։ Բյուրգերությունը։ Քաղաքի պլեբեյական տարրերը։ Գյուղացիությունը։ Նրա նյութական ու իրավական վիճակի վատթարացումը։ Գյուղացիական ապստամբությունները XV դարի վերջում և XVI դարի սկզբում։ Նրանց կապը քաղաքի չքավորության շարժումների հետ։ Կայսերական իշխանության դերը Գերմանիայում։ Կարլոս V-ի կայսրությունը։ Կաթոլիկ յեկեղեցին Գերմանիայում և պապականությունը։ Կաթոլիկության դեմ ուղղված ոպոզիցիան։ Հումանիստական շարժումը Գերմանիայում։ Էրազմ Ռոտերդամցին։ «Հիմարության գովքը»։ Ռայխլին։ «Խավարամիտ մարդկանց նամակները»։ Ուլրիխ ֆոն Հուտեն։

3. Ռեֆորմացիան ու գյուղացիական պատերազմը Գերմանիայում

Մարտին Լյութերը և նրա յելույթը ինդուլգենցիաների դեմ։

Լյութերի ուսմունքը և նրա սոցիալական էությունը։ Իշխանների, ասպետության, բյուրգերության և ժողովրդական մասսաների վերաբերմունքը դեպի Լյութերի յելույթը։ Միացյալ ճակատ ընդդեմ կաթոլիկության և կաթոլիկության քայքայումը Վորմսի սեյմից հետո։ Դասակարգերի բաշխումը յերեք բանակների։ Պլեբեյական գյուղացիական ոպոզիցիայի բանակը։ Անաբապտիստները։ Թոմաս Մյունցերի քարոզը։ Ասպետական ապստամբությունը և նրա ջախջախումը։ Գյուղացիական պատերազմի սկիզբը։ Նրա յերեք հիմնական ռայոնները, 12 թեզիսներ։ Հեյլբրոնյան ծրագիրը։ Ապստամբություն Մյուլհաուզենում։ Թոմաս Մյունցերը վորպես պլեբեյական ոպոզիցիայի առաջնորդ։ Գյուղացիության պարտության պատճառները։ Կալվածատիրական տեռորը։ Լյութերի դաշինքը ֆեոդալների հետ։

Լյութերականության էվոլյուցիան գյուղացիների պարտությունից հետո։ Աուգսբուրգի դավանանքը։ Շմալկալդենյան միության ստեղծումը։ Շմալկալդենյան պատերազմը։ Աուգսբուրգյան խաղաղությունը։ Կարլոս V-ի հրաժարումը։ Իշխանական ռեֆորմացիայի հանրագումարը։ Քաղաքային պլեբեյության շարժումը։ Մյունստերյան կոմունան։ Նրա սոցիալական-տնտեսական քաղաքականությունը։ Քաղաքական կարգերը և դասակարգային պայքարը Մյունստերում։ Մյունստերի անկումը։

Մարքսի ու Էնգելսի պայքարը Լասսալի դեմ գյուղացիական պատերազմը գնահատելու խնդրում։ Մենշևիզմի և տրոցկիզմի տեսությունների հակահեղափոխականությունը գյուղացիական պատերազմների պատմական նշանակությունը գնահատելու հարցում։

Կաուցկու՝ Մյունցերի «անաբապտիստների» շարժման գնահատականի վերաբերյալ տեսակետի քննադատությունը։ Գյուղացիական պատերազմների ֆաշիստական մեկնաբանությունը։ Էնգելսն ու Լենինը 1525 թ. գյուղացիական պատերազմի՝ վորպես բուրժուական մեծ հեղափոխության մասին։ Ստալինը ճորտերի հեղափոխության պատմական նշանակության մասին։

4. Ռեֆորմացիոն շարժումները Արևմտյան Եվրոպայի մյուս յերկրներում յեվ հակառեֆորմացիան

Շվեյցարիայի սոցիալական կարգերը XVI դարում։ Ցվինգլիի ռեֆորմացիան և նրա դասակարգային բազան։ Պայքար կանտոնների միջև։ Կալվինն ու նրա ուսմունքը։ Ժնևյան ռեֆորմացիան։ Կալվինիզմի համեվրոպական նշանակությունը։

Ռեֆորմացիոն շարժումներն Անգլիայում, Շոտլանդիայում, Հունգարիայում, Լեհաստանում և Սկանդինավյան յերկրներում։ Շվեդիան Գուստավ Վազայի և նրա վորդիների ժամանակ։ Կարլ IX և նրա նվաճումները Մերձբալթյան շրջաններում։

Կաթոլիկական ռեակցիան։ Նրա դասակարգային արմատները։ Տրիդենտի ժողովը։ Ինկվիզիցիան։ Իգնատիոս Լոյոլան և ճիզվիթական որդենի հիմնումը։ Հակառեֆորմացիայի հաջողությունները XVI դարի վերջում և XVII դարի սկզբում։

Էնգելսը կալվինիզմի՝ վորպես «այն ժամանակվա բուրժուազիայի ամենահամարձակ մասի» գաղափարախոսության մասին։

5. Իսպանիան XVI դարում

Գաղութային գրավումների ազդեցությունը մայր յերկրի տնտեսական զարգացման վրա։ Արդյունաբերության ու գյուղատնտեսության դրությունն Իսպանիայում Կարլ V-ի բացարձակ միապետության սիստեմում։ Ոպոզիցիա աբսոլյուտիզմի դեմ։ Կոմմունեռոսների ապստամբությունը։ Աբսոլյուտիզմի հաղ-

թանակը։ Իսպանիայի տնտեսական անկման սկիզբը։ Արդյունաբերության կրճատումը։ Գյուղերի դատարկումը։ Պետական ֆինանսների խանգարումը։ Ֆիլիպպ II-ի միապետությունը։ Պորտուգալիայի միացումը (1580)։ Իսպանիայի տնտեսական և կուլտուրական անկումը։

6. Բուրժուական հեղափոխությունը Նիդերլանդներում

Նիդերլանդների տնտեսական զարգացումը XV դարի վերջում և XVI դարում՝ Առանձին մարզերի (հյուսիս, հարավ-արևմուտք և հարավ-արևելք) տնտեսական զարգացման առանձնահատկությունները։ Առևտուրը։ Բրյուգգեյի անկումը և Անտվերպենի բարձրացումը։ Կապիտալիստական մանուֆակտուրան Նիդերլանդների տեքստիլ արդյունաբերության մեջ։ Քաղաքային արհեստը։ Նիդերլանդների ագրարային կարգերը XVI դարում։ Կալվինիզմի ու անաբապտիզմի տարածումը։ Ֆիլիպպ II և Նիդերլանդները։ Ֆեոդալական-արիստոկրատական ոպոզիցիան։ Գեզերի շարժումը։ Պատկերամարտությունը։ Ազնվականության դավաճանական դերը։ Հերցոգ Ալբայի պատժիչ արշավանքը։ 1572 թ. ապստամբությունը Հոլանդիայում ու Զելանդիայում։ Դասակարգային ուժերի փոխհարաբերությունը հեղափոխական բանակի ներսում։ «Գենտի խաղաղեցումը»։ Դասակարգային պայքարը հարավային պրովինցիաներում և այդ պրովինցիաների հետզհետե վերադառնալը Իսպանիայի իշխանության տակ։ Ուտրեխտի ունիան և բուրժուական հանրապետության կազմվելը։ Հեղափոխական դեմոկրատական շարժումը քաղաքներում։ Նիդերլանդների ագրարային կարգերի մեջ հեղափոխության հետեվանքով տեղի ունեցած փոփոխությունները։ Հյուսիսի տնտեսական վերելքը և հարավի անկումը։

7. Հոլանդիան XVII դարում

Մարքսը XVII դարի Հոլանդիայի մասին։ Արդյունաբերության կապիտալիստական զարգացումը։ Մահուդի և մետաքսի մանուֆակտուրան, նավաշինություն, ձկնորսություն։ Առևտրական և վաշխառուական կապիտալի աճումը։ Գաղութային գրավումներ։ Ոստ-Հնդկական ընկերությունը և նրա ֆակտորիաները Հնդկաստանում։ Հնդկաստանի

գիշատչական շահագործումը։ Վեստ-Ինդիական ընկերությունը և նրա ավազակային գործունեությունը Ատլանտյան ովկիանոսում։ Ամստերդամի առևտրական դերը։ Բորսայական սպեկուլյացիաները։

Բանվոր դասակարգի և գյուղացիության դրությունը։ Խոշոր բուրժուազիայի տիրապետությունը։ Դասակարգային պայքարը Հոլանդիայում XVII դարում։ Որանացիների կուսակցությունը և վաճառականական ոլիգարխիան։ Հոլանդիայի առևտրական հզորության անկումը։

8. Անգլիան Թյուդորների ժամանակ

Անգլիայի տնտեսական զարգացումը XVI դարում։ Առևտրական կապիտալը մահուդի արդյունաբերության մեջ։ Կապիտալիստական մանուֆակտուրան։ Ագրարային հեղաշրջումը։ Ցանկապատումները։ Գյուղի շերտավորումը։ Գյուղացիության հողազրկումը։ Նոր ազնվականությունը։ Թյուդորների տնտեսական քաղաքականությունը։ «Սեփականազրկվածների դեմ ուղղված արյունալի օրենսդրությունը»։ Մերկանտիլիզմ։ Գաղութային զավթումների սկիզբը։ Ոստ-Ինդիական ընկերության հիմնումը։ Թագավորական իշխանությունն ու պարլամենտը Թյուդորների ժամանակ։ Հենրիխ VIII։ Ռեֆորմացիան ու սեկուլյարիզացիան։ Գյուղացիական շարժումները հյուսիսում և հարավում ռեֆորմացիայի կապակցությամբ։ Կետի ապստամբությունը։ Կաթոլիկ ռեակցիան Մարիամ Արյունալիի թագավորության ժամանակ և ռեֆորմացիայի վերջնական հաղթանակը Յեղիսաբեթի որոք։ Թյուդորների արտաքին քաղաքականությունը։ Պայքար Իսպանիայի դեմ։ Աբսոլյուտիստական ռեժիմի ճգնաժամը XVI դարի վերջում և նրա պատճառները։ Պարլամենտական ոպոզիցիան։ Պուրիտանությունը, նրա սոցիալական եյությունը և տարածումը Յեղիսաբեթի որոք։ Անգլիայի կուլտուրան Յեղիսաբեթի դարաշրջանում։

9. Անգլիան բուրժուական հեղափոխության նախորյակին

Անգլիայի տնտեսական զարգացումը XVII դարի առաջին կեսին։ Ստյուարտների աբսոլյուտիզմը։

Ստյուարտների տնտեսական և ֆինանսական քաղաքականությունը։ Մենաշնորհների չարաշահումները։ Հարկային

քաղաքականությունը։ Հակոբ I և Կարլոս I արտաքին քաղաքականությունը։ Կոնֆլիկտի աճումը թագավորի ու պարլամենտի միջև։ Թագավորական աբսոլյուտիզմի դեմ պարլամենտական ոպոզիցիան։ Խնդրագիր իրավունքների մասին։ Տարբեր հոսանքները պուրիտանության ներսում և նրանց սոցիալական հիմունքները։ Կարլոս I-ի անպարլամենտ կառավարումը։ Ստրաֆֆորդը և Լոուդը։ Ժողովրդական մասսաների դրությունը XII դարի առաջին տասնամյակներում։ Գյուղացիական շարժումները։ 30-ական թվականների վերջի տնտեսական ճգնաժամը, Ապստամբություններ Շոտլանդիայում։

Կարճատև և Յերկարատև պարլամենտի հրավիրումը։ Յերկարատև պարլամենտի կազմը և նրա միջոցառումները։ Ստրաֆորդի դատավարությունը և մահապատիժը։ Աբսոլյուտիզմի դեմ յեղած միասնական ճակատի պառակտումը յեպիսկոպոսության վոչնչացման հարցում։ «Մեծ ռեմոնստրացիան»։ «Կավալերներն» ու «Կլորագլուխները»։

10. Քաղաքացիական պատերազմը Անգլիայում 1642—1649 թ. թ.

Շարժումը գյուղացիների և քաղաքային ստորին խավերի մեջ։ Ապստամբություն Իռլանդիայում։ Քաղաքացիական պատերազմի սկիզբը։ Կռվող կողմերի դասակարգային ուժերի հարաբերակցությունը։ Պարլամենտական բանակի անհաջողությունները և նրա պատճառները։ Ինդեպենդենտների ոպոզիցիան պրեսբիտերյան յերեցական ղեկավարության դեմ։ Կրոմվելի ռազմական ռեֆորմը։ («Նոր տիպի» բանակը)։ Ռոյալիստների ջախջախումը։ Տնտեսական ճգնաժամը քաղաքացիական պատերազմի տարիներում։ Մահուդի արդյունաբերության անկումը։ Ժողովրդական մասսաների աղքատացումը։ Յերկարատև պարլամենտի տնտեսական քաղաքականությունը։ Ասպետական հողատիրության վերացումը։ Սեկվեստրները և կավալերական ու յեպիսկոպոսական հողերի վաճառքը։ Կոնֆլիկտը բանակի և պարլամենտի միջև։ Դասակարգային պայքարը բանակում։ Լիլբերնը և լեվելլերները։ Զինվորական խորհուրդները և բանակի խորհուրդները։ Լոնդոնի ոկուպացիան։ «Առաջարկությունների հիմունքները» և «Ժողովրդական համա-

ձայնությունը»։ Պուտնեյի կոնֆերենցիան։ Լեվելլերական ապըստամբության փորձը։

Քաղաքացիական յերկրորդ պատերազմը։ Լոնդոնի յերկրորդ օկուպացիան։ «Պրայդյան զտումը»։ Կարլոս I-ի մահապատիժը և հանրապետության հաստատումը։

11. Հանրապետություն յեվ պրոտեկտորատ (1649—1659 թ. թ.)

Ջոն Լիլբերնի և լեվելլերների յելույթը ինդեպենդենտական հանրապետության դեմ։ Հաշվեհարդար լեվելլերների հետ և ապստամբության ճնշումը բանակում։ Դիգգերներ։ Ընկեր Ստալինը անգլիական մեծ հեղափոխության ժամանակի «կոմունիստների» մասին։ Իռլանդիայում, Շոտլանդիայում և ամերիկյան գաղութներում բռնկած ապստամբության ճնշումը։ Հողային բռնագրավումները Իռլանդիայում։ «Նավիգացիոն ակտը» և պատերազմը Հոլանդիայի դեմ։ Հեղափոխական նոր վերելքի աճումը։ «Հինգերորդ միապետության մարդիկ»։ «Պոչուկ»-ի ցրումը։ Փոքր պառլամենտը և նրա միջոցառումները։ Փոքր պառլամենտի արձակումը։ «Կառավարման գործիքը» և անցումը դեպի ռազմական դիկտատուրայի։ Կրոմվելի դիկտատուրայի դասակարգային բազան։ Կրոմվելի արտաքին քաղաքականությունը։ Պատերազմ Իսպանիայի դեմ։ Պրոտեկտորատի ներքին քաղաքականությունը։ 1655 թ. ակտը։ Ագրարային պրոտեկցիոնիզմը։ Արդյունաբերական և առևտրական քաղաքականությունը։ Ռուս-անգլիական ընկերության արտոնությունների հաստատումը։ Կրոմվելի պառլամենտները։ Գեներալ-մայորների ռեժիմը։ Օպոզիցիայի ակտիվությունը։ Կրոմվելի մահը։ Ստյուարտների ռեստավրացիայի նախադրյալները։

12. Ռեստավրացիան յեվ 1688 թ. հեղաշրջումը

Ռեակցիան և հակահեղափոխական տեռորը Ստյուարտների ռեստավրացիայից հետո։ Անգլիայի տնտեսական զարգացումը ռեստավրացիայի տարիներում։ Ստյուարտների տնտեսական քաղաքականությունը։ Մերկանտիլիզմը, ագրարային պրոտեկցիոնիզմը։ Կաթոլիկությունը և աբսոլյուտիզմի վերականգնման

փորձը։ Օպոզիցիան աբսոլյուտիզմի դեմ. «Տորիների» ու «Վիգերի» կուսակցությունների առաջացումը։ Նավագնացության ակտերը։ Կարլ II-ի արտաքին քաղաքականությունը։ Ռեակցիայի հետագա ուժեղացումը Հակոբ II-ի օրով։ 1688 թ. հեղաշրջումը։ Իրավունքների բիլլը։ Ռեստավրացիայի քաղաքական տեսությունները։ Հոբս։ Լոկկ։

Անգլիան 1688 թ. հետո։ Արդյունաբերության կապիտալիստական ձևերի զարգացումը։ Առևտրական ընկերությունները։ Պետական բանկի հիմնումը։ Պետական հողերի հափշտակման երան։ Գյուղացիների հողազրկումը և ցանկապատման վերաբերյալ առաջին բիլլերը։ Անգլիայի քաղաքական զարգացումը Վիլհելմ III-ի և Աննայի ժամանակ։ Գահաժառանգության ակտը։ Հաննովերյան դինաստիան։ Մինիստրների պատասխանատվությունը պառլամենտի առաջ։ Ընտրական սիստեմը։ Նեխած վայրերը։ Կաշառքները։ Հողային ու փողային արիստոկրատիայի տիրապետությունը։ Տորիների ու վիգերի պայքարը։ Յակոբիտներ։ Անգլիացիների տնտեսվարումն Իռլանդիայում և XVIII դարի սկզբի տնտեսական անկումը։ Պայքար Ֆրանսիայի դեմ։ Իսպանական ժառանգության համար մղվող պատերազմը և Անգլիայի ձեռք բերումներն ըստ Ուտրեխտի հաշտության։ Անգլիայի գաղութային տիրապետությունների աճումը XVIII դարի սկզբին։

Մարքսը, Ենգելսը, Լենինը և Ստալինը անգլիական հեղափոխության պատմական նշանակության մասին։ Հեղափոխության ազդեցությունը անգլիական գյուղացիության հետագա բախտի վրա։

13. Ֆրանսիան XVI դարում

Ֆրանսիայի սոցիալական-տնտեսական զարգացումը XVI դարի առաջին կեսին։ Ֆրանսիայի արտաքին առևտուրը։ Լևանտի հետ ունեցած առևտրի նշանակությունը։ Մանուֆակտուրայի սաղմերը։ Հյուսիսային և հարավային քաղաքների շահերի տարբերությունը։ Ագրարային կարգերը Ֆրանսիայում։ «Գների հեղափոխության» հետևանքները։ Քաղաքային պլեբեյության և գյուղացիության վիճակը։ Գործադուլային

պայքարն ու համքարային յենթավարպետների կազմակերպությունը: Ֆրանսիայի քաղաքական կարգերը XVI դարի սկզբում: Բացարձակ միապետությունը Ֆրանցիսկ I-ի օրոք: Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականությունը մինչև XVI դարի կեսերը: Իտալական պատերազմները և պայքար Կարլ II-ի կայսրության դեմ: Ֆրանսիական հումանիզմը: Ռաբլե: Ֆրանսիական ռեֆորմացիայի ու կրոնական հալածանքների սկիզբը: Կալվինիզմի հաջողությունը: Ֆրանսիական ռեֆորմացիոն շարժման դասակարգային էությունը: Միապետության ճգնաժամը XVI դարի կեսերին:

Այսպես կոչված «կրոնական պատերազմների» առաջացման անմիջական պատճառները: Հուգենոտների շարժման դասակարգային բնույթը: Առաջին պատերազմները: Բարդուղիմեոսյան գիշերը: Հուգենոտների կոնֆեդերացիան Ֆրանսիայի հարավում: 1582թ. կաթոլիկական լիգան: Մոնարխոմախները: Ապստամբությունը Փարիզում թագավորական իշխանության դեմ: Բլուայի շտատները և Գիզերի վախճանը: «16-ի կոմիտեն» Փարիզում: Ֆեոդալական անարխիան 90-ական թվականների սկզբում: Տնտեսական ճգնաժամը: Գյուղացիական շարժումները Դոֆինեում, Պերիգորում, Լիմուզինում: Կաթոլիկական լիգայի պառակտումը և քաղաքացիների կուսակցության ամրապնդվելը: Ժան Բոդենի քաղաքական տեսությունը: Թագավորական իշխանության ամրապնդումը Հենրիխ IV-ի օրոք: Նանտի Էդիկտը: Հենրիխ IV-ի սոցիալ-տնտեսական քաղաքականությունը: Սյուլլի:

14. Ֆրանսիան XVII դարում

Ֆրանսիայի տնտեսական զարգացման ընդհանուր ընթացքը XVII դարում: Բացարձակ միապետությունը և նրա դասակարգային բազան: Ռիշելյե: Աբսոլյուտիզմի տնտեսական քաղաքականությունը: Ռիշելյեի վարչական միջոցառումները: Պետական ապարատի ամրացումը: Ինտենդանտները: Ռիշելյեի պայքարը ֆեոդալական ազնվականության սեպարատիստական տենդենցների դեմ: Լա-Ռոշելի առումը և «վողորմածության էդիկտը»: Ֆեոդալական ռեակցիան Ֆրանսիայում Ռիշելյեի մահից հետո: Ֆրոնդա: Մազարինի քաղաքականությունը:

Աբսոլյուտիզմի ծաղկումը Լյուդովիկոս XIV-ի ժամանակ: Բացարձակ միապետության պետական ապարատը: Թագավորը և նրա արքունիքը: Տնտեսական քաղաքականությունը: Կոլբերն ու կոլբերտիզմը: Ֆրանսիայի տնտեսական զարգացումը XVII դարի յերկրորդ կիսում: Կենտրոնացած կապիտալիստական մանուֆակտուրայի ծաղկումը: Օվկիանոսյան առևտրի աճումը: Ֆրանսիայի ագրարային կարգերը: Ֆրանսիական գյուղացիության ֆեոդալական շահագործման բնույթը: Ֆրանսիական ազնվականության պարազիտական դեմքը: Նանտի էդիկտի վերացումը (1685): Կամիզարների Սևեննյան ապստամբությունը: Լյուդովիկոս XIV-ի դիվանագիտությունն ու պատերազմները: Ֆրանսիական գերիշխանությունը Արևմտյան Յեվրոպայում XVII դարի վերջում: Իսպանական ժառանգության համար մղված պատերազմը և Ֆրանսիայի արտաքին հզորության անկումը: Ֆրանսիայի տնտեսական անկումը XVII դարի վերջում և XVIII դարի սկզբում: Մարքսիզմի կլասիկներն աբսոլյուտիզմի մասին: Բացարձակ միապետությունը վորպես ազնվականության դիկտատուրայի հատուկ ձև ֆեոդալական ֆորմացիայի քայքայման և կապիտալիստական հարաբերությունների աճման պայմաններում: Էնգելսը աբսոլյուտիզմի պրոգրեսիվ բնույթի մասին: Հակահեղափոխական տրոցկիզմի տեսությունը բացարձակ միապետության վերդասակարգային բնույթի մասին և նրա քաղաքական արմատները: Բոգդանով-Պոկրովսկու կոնցեպցիան աբսոլյուտիզմի դասակարգային էության մասին:

15. Գերմանիան Աուգսբուրգյան հաշտությունից մինչև 30-ամյա պատերազմի վերջը

Գերմանիայի տնտեսական անկումը XVI դարի յերկրորդ կեսին և նրա պատճառները: «Ֆեոդալիզմի յերկրորդ հրատարակությունը» Գերմանիայում: Գերմանիայի քաղաքական զարգացումը Աուգսբուրգի հաշտությունից հետո: Բողոքականության հաջողությունները և քաղաքական մասնատվածության աճումը: Կաթոլիկական ռեակցիան Ռուդոլֆ II-ի օրոք: Ավետարանական ունիայի և «կաթոլիկական լիգայի» կազմակերպումը (1608): Չեխիան Հաբսբուրգների իշխանության ներքո:

Դասակարգային պայքարն ու կրոնական ռեֆորմացիան Չեխիայում։ Քաղաքների ու ազնվականության օպոզիցիան ընդդեմ Հաբսբուրգյան աբսոլյուտիզմի։ 1618 թ. չեխական ապստամբությունը վորպես 30-ամյա պատերազմի յելակետ։ Պատերազմի ընթացքը։ Ոտարերկրյա պետությունների՝ Դանիայի, Շվեդիայի, Ֆրանսիայի միջամտությունը։ Շվեդիայի մասնակցությունը 30-ամյա պատերազմին վորպես Բալթիկային տիրապետելու համար մղված նրա պայքարի ետապը։ Գուստավ Ադոլֆ։ Վալլենշտեյնի քաղաքականությունն ու նրա կործանումը։ Պատերազմի հանրագումարը։ Վեստֆալյան խաղաղությունը։ Գերմանիայի քայքայումը։ Շվեդիայի ուժեղացումը։ Շվեդիան Կարլոս XII-ի ժամանակ։ Հյուսիսային մեծ պատերազմը։

16. Գերմանիան XVII դարի յերկրորդ կեսում յեվ XVIII դարի սկզբում

Տնտեսական զարգացումը։ Գյուղացիության հետագա ճորտացումը հատկապես հյուսիս-արեվելյան Գերմանիայում։ Արհեստագործության քայքայումը։ Բրանդենբուրգի արդյունաբերական վերելքը XVII դարի վերջերից։ Գյուղական արդյունաբերության աճումը և մանուֆակտուրայի առաջացումը։ Գերմանիայի քաղաքական զարգացումը Վեստֆալյան խաղաղությունից հետո։

Բրանդենբուրգյան-Պրուսական պետության բարձրանալը։ Նրա տնտեսական նախադրյալները։ Հոհենցոլլերնների դիվանագիտությունն ու պատերազմները։ «Մեծ կուրֆյուստի» և նրա հաջորդներ Ֆրիդրիխ II-ի և Ֆրիդրիխ-Վիլհելմ I-ի տերիտորիալ ձեռքբերումները։ Պրուսիայի վերածումը թագավորության (1701)։

Ավստրիան և հարավ-արեվելյան Յեվրոպան XVII դարի վերջում և XVIII դարի սկզբում։ Ավստրիայի տնտեսական քաղաքականությունը։ Գյուղացիական հարցը։ Արտաքին քաղաքականությունը։ Պատերազմ Թյուրքերի դեմ։ Վիեննայի պաշարումը 1685 թ.։ Կարլովիցի պայմանագիրը (1699) և Հունգարիայի ու Տրանսիլվանիայի՝ Հաբսբուրգների տիրապետության տակ անցնելը։ Թյուրքերից ազատված մարզերի գաղութային ստրկացումը։ Ռակոցիի ապստամբությունը (1703—1711)։

17. Լեհաստանը XVI—XVII դարերում

Լեհաստանի հասարակական կարգերը XVI դարում։ Շլյախտայի տիրապետությունը և գյուղացիության ճորտացումը։ Քաղաքների թույլ զարգացումը։ Հոգեվորականությունը։ Ռեֆորմացիան ու հակա-ռեֆորմացիան Լեհաստանում։ Ունիան Լիտվայի հետ (1569)։ Կենտրոնական իշխանության թուլությունը։ «Ռեչ Պոսպոլիտայայի» սեյմերն ու սեյմիկները։ Կոնֆեդերացիա։ Շվեդիայի ու Մոսկովյան պետության դեմ մղած պատերազմները։ Աշխատավոր մասսաների ճնշումը Ուկրաինայում և կազակային և գյուղացիական ապստամբությունները։ Բոգդան Խմելնիցկին։ Լեհաստանի կորուստները Ուկրաինայում։ Պայքար Թյուրքերի դեմ։ Յան Սոբեսկին։ Լեհաստանի անկումը XVIII դարի սկզբին։

18. Թյուրքիան XVI—XVII դարում

Թյուրքական հզորության ծաղկումը Սուլեյման II-ի ժամանակ (1520—1566)։ Թյուրքական նվաճումների վերսկըսումը Յեվրոպայում։ Պատերազմներ կայսրության դեմ։ Դաշինք Ֆրանսիայի հետ։ Թյուրքիայի սոցիալական կարգերը XVI դարում։ Թյուրքիայի անկման սկիզբը։ Ճակատամարտը Լեպանտոյի մոտ (1571 թ.)։

Թյուրքիան և արաբական յերկրները XVII դարում։ Ներքին կարգերը։ Արտաքին քաղաքականությունը։ Ավստրիայի, Լեհաստանի ու Ռուսաստանի հարձակումը Թյուրքիայի վրա։

19. Իտալիան XV—XVIII դարերում

Իտալիայի տնտեսական անկման սկիզբը։ Իտալիայի քաղաքական կարգերը XVI դարում։ Իտալական պատերազմները։ Սավոնարոլա։ Հռոմի թալանումը կայսերական զորքերի կողմից։ Մաքիավելլի։ Իտալիայի վերածնության վերջին շրջանը։ Իտալական պատերազմների հետևանքները Իտալիայի համար։ Քաղաքական և տնտեսական պայքարն Իտալիայում XVI դարի առաջին կեսում։ Իտալիայի դրությունը XVI դարի յերկրորդ կեսում։ Արդյունաբերության և առևտրի անկումը։ Կուլտուրայի

անկումը։ Ռեակցիայի եպոխայի հերոսներն ու նահատակները։ Իտալիան XVII դարում։ 1647 թ. ապստամբությունը Սիցիլիայում։ Մազանիելլոյի ապստամբությունը Նեապոլում։ Վենետիկը XVII դարում։ Իտալիան XVIII դարի առաջին կեսին։ Յերկրի քաղաքական քարտեզը 1748 թվին։ Նոր յերևույթներ Իտալիայի կուլտուրայում XVIII դարում։

20. Իսպանիան յեվ Պորտուգալիան XVII—XVIII դարերում

Իսպանիայի տնտեսական անկումը XVII դարի սկզբին։ Մորիսկների վտարումը։ Ֆիլիպ III-ի արտաքին քաղաքականության անհաջողությունները։ Իսպանիան 30-ամյա պատերազմում։ Պորտուգալիայի բաժանումը։ Ապստամբություն Կատալոնիայում։ Ֆրանկո-իսպանական մրցակցության հանրագումարը։ Հաբսբուրգների հարստության վախճանը Իսպանիայում։ «Իսպանական ժառանգության» համար մղվող պայքարը։ Ֆիլիպ V և Իսպանիայի տնտեսական վերելքի սկիզբը XVIII դարում։ «Լուսավորյալ աբսոլյուտիզմը» Իսպանիայում։ Պորտուգալիան XVIII դարում։

21. Հոլանդիան XVII—XVIII դարերում

Միացյալ պրովինցիաների քաղաքական կարգերը։ Քաղաքական պայքարը միացյալ պրովինցիաներում։ «Պրովինցիալիստները» և «անիտարիստները»։ Հոլանդիայի տնտեսական նշանակությունը XVII-XVIII դարերում։ Ոստ-Ինդիական ընկերությունը և Հոլանդիայի գաղութային տնտեսությունը։ Անգլո-հոլանդական մրցակցությունը և անգլո-հոլանդական պատերազմները։

Հոլանդիայի անկումը XVIII դարում։ Հոլանդիայի անկման պատճառները XVIII դարում։

22. Պրուսիան ու Ավստրիան XVIII դարում

Պրուսիան Ֆրիդրիխ-Վիլհելմ I-ի ժամանակ (1715—1740թ.թ.)։ Ֆրիդրիխ II-ի ներքին քաղաքականությունը (1740—1786թ.թ.)։ Գյուղացիության դրությունը Պրուսիայում XVIII դարում։ Ավստրիան XVIII դարի սկզբին։ Գյուղացիների դրությունը։ Ավստրիայի միջազգային դրությունը իսպանական ժառանգության համար մղված պատերազմից հետո։ Ավստրո-պրուսական մրցակցությունը և պատերազմները XVIII դարում։ Մարիա-Թերեզայի ռեֆորմները։

23. Շվեդիայի քաղաքական յեվ տնտեսական զարգացումը յերեսունամյա պատերազմից հետո

Դասակարգային պայքարը Շվեդիայում XVII դարում։ Կենտրոնական իշխանության պայքարը արիստոկրատիայի դեմ։ Շվեդիայի տնտեսական զարգացումը XVII դարում։ Արդյունաբերությունը։ Առևտուրն ու առևտրական քաղաքականությունը։ Կարլոս X-ի պատերազմները։ Պայքար Բալթիկ ծովին տիրապետելու համար Կարլոս XI-ի ժամանակ։ Հյուսիսային պատերազմը։ Քաղաքական պայքարն ազնվականության շարքերում XVIII դարում։ Պատերազմը Ռուսաստանի դեմ և Շվեդիայի հետագա թուլացումը։

1743 թ. գյուղացիական ապստամբությունը։ Ազնվականության մեջ կուսակցական պայքարի սրումը և թագավորական իշխանության ուժեղացումը։ Գուստավ III։ 1772 թ. հեղաշրջումը։

24. Տեխնիկայի ու բնագիտության զարգացումը։ Նոր աշխարհայացքը

Տեխնիկայի զարգացումը։ Լեռնային գործի և մետալուրգիայի տեխնիկան։ Մանածագործության տեխնիկայի կատարելագործումը տեքստիլ արդյունաբերության զարգացման կապակցությամբ։ Ջրաշարժիչների զարգացումը։ Առաջին շոգեշարժիչները։ Գյուղատնտեսության տեխնիկան։ Հրազենի կատարելագործումը։ Հրետանին։ Ձեռքի հրազենը։ Ծովագնացության տեխնիկայի զարգացումը։

Աշխարհագրական գիտությունների ընդլայնումը։ Աստղաբաշխություն և աստղագիտություն։ Կոպերնիկոս։ Ջորդանո Բրունո։ Գալիլեյ։ Տիխո Բրահե։ Կեպլեր։ Մաթեմատիկան, մեխանի-

կան, ֆիզիկան: Լեոնարդո դա Վինչի: Տորիչելի: Բոյլ: Նյուտոն: Ալքիմիա և քիմիա: Բիոլոգիա և բժշկություն: Պարացելս: Հարվեյ: Բուրժուական կուլտուրայի պայքարը ֆեոդալական կուլտուրայի դեմ:

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԾՐԱԳՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

Հիմնական

Маркс—Капитал, т. III, гл. 47.

Маркс—Хронологические выписки.

Էնգելս—Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը:

Էնգելս—Մարկա.

Энгельс—«Древние германцы» и «франкский период.» Соч. т. 16-ый ч. 1-я.

Լենին—Կապիտալիզմի զարգացումը Ռուսաստանում, գլ. 3:

История средних веков, т. I, под. ред. Удальцов А. Д., Косминского Е. А. и Ванштейна О. Л., Соцэкгиз, 1938.

Միջին դարերի պատմություն, հատ. I, մաս I, Ա. Դ. Ուդալցովի, Ե. Ա. Կոսմինսկու և Օ. Լ. Վայնշտեյնի խմբագրությամբ, Պետ. համալսարանի հրատ. Երևան 1939 թ.:

Петрушевский—Очерки из истории средневекового общества и государства, 1913.

Виппер—Учебник истории средних веков.

Վիպպեր—Համառոտ դասագիրք միջին դարերի պատմութ.:

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ

Фюстель де Куланж—История общественного строя древней Франции, т. т. IV—VI, 1907 г.

Удальцов—Свободная деревня в западной Нейстрии в эпоху Меровингов и Каролингов.

Древние германци, сб. под ред. А. Д. Удальцова. Соцэкгиз 1937 г.

Грацианский—Крепостное хозяйство на поместьях аббатства св. Германа в начале IX столетия. Сборник, посвященный Бузескулу, Харков 1913 г.

«Салическая правда»—Перевод Грацианского и Муравьева, 1931 г.

Виноградов—Средневековое поместье в Англии, 1911г.

Неусыхин—Общественный строй древних германцев, 1929.

Кулишер—Лекции по истории экономического быта Западной Европы, т. I, 1931 г.

Книга для чтения по истории средних веков, под ред. Виноградова. 1898-99 г. г.

Косминский и Удальцов—Социальная история средневековья, т. II, 1927 г.

Лависс и Рамбо—Всеобщая история, т. I.

Лависс и Рамбо—Эпоха крестовых-походов, часть II.

Любавский—История западных славян, 1917 г.

ԾՐԱԳՐԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

Հիմնական

Маркс и Энгельс—Немецкая идеология.

Մարքս—Գոթայի ծրագրի քննադատությունը.

Ленин—Сочинения т. т. V и XIV, (2-е изд.).

Ստալին—Զրույց Էմիլ Լյուդվիգի հետ:

Ստալին—Ճառ հարվածային կոլտնտեսականների առաջին համամիութենական համագումարում:

Энгельс—Марка.

Էնգելս—Լյուդվիգ Ֆեյերբախ:

Էնգելս—Գյուղացիական պատերազմը Գերմանիայում:

Маркс—Хронологические выписки.

История средних веков, т. I, под ред. А. Д. Удальцова, А. Косминского и О. Л. Вайнштейна. Соцэкгиз, 1938.

Виппер—Учебник истории средних веков, *կամ նրա «Համառոտ դասագիրք միջին դարերի պատմության»:*

Дживелегов—Крестьянские движения на Западе, 1923 г.

Косминский и Удальцов—Социальная история средневековья, т. II, 1927 г. (сборник источников).

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ

Белов—Городской строй и городской жизнь средневековой Германии, 1922 г.

Кулишер—Лекции по истории экономического быта в Западной Европе, т. I. 1931 г.

Лависс и Рамбо—Эпоха крестовых походов, 1914 г.

Книга для чтения по истории средних веков, под ред. Виноградова, 1898—1899 г.

Петрушевский—Великая хартия вольностей.

его же—Восстание Уота Тайлера, 1901, 1927 г.

его же—Очерки истории английского государства и общества в средние века. 1930 г.

его же—Памятники истории Англии XI—XIII в. в.

Косминский—Английская деревня XIII—XIV в. в. восстание Уота Тайлера, 1935 г.

Грацианский—Французская деревня XII—XIV, в. в. и Жакерия, 1935 г.

Стоклицкая-Терешкович—Немецкий город XIV—XV в. в., Соцэкгиз, 1936 г.

Дживелегов—Возрождение (сборник источников) 1925 г.

Любавский—История Западных славян, 1917 г.

Мархлевский—Очерки истории Польщи, Соч. т. VI 1931 г.

Пискорский—История Испании и Португалии, 1902 г.

ԾՐԱԳՐԻ ՅԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍԻ ՀԱՄԱՐ

Հիմնական

Մարքս—Կապիտալ հատ. I գլ. II, 12 և 24։

Маркс—Капитал, т. III, гл. 20, 36, 47.

Մարքս—Գոթայի ծրագրի քննադատությունը։

Էնգելս—Գյուղացիական պատերազմը Գերմանիայում։

Էնգելս—Լյուդվիգ Ֆեյերբախ։

История средних веков, т. II, под-ред. С. Сказкина и О. Л Вайнштейна, Соцэкгиз 1938 г.

Վիպպեր—Դասագիրք նոր պատմության։

Меринг—История Германии с конца средних веков, 1924 г,

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ

Кареев—История Западной Европы в новое время, т. I—III, 1898—1899.

Кулишер—Лекции по истории экономического быта в Западной Европе, т. II. 1931 г.

Бебель—Крестьянская война в Германии, в 1828 г.

Циммерман—Крестьянская война в Германии, 1926 г.

Источники по истории реформации, под ред. Егорова, т. I и II, 1906 г.

Эразм Роттердамский—Похвала глупости (несколько переводов).

Конради—История революции, т. т. I, II, 1924 г.

Савин—Лекции по истории английской революции, 1924 г.

его же—Век Людовика XIV, 1913 г.

Меринг—Легенда о Лессинге, 1924 г.

Кампфейер—История современных классов в Германии, 1920 г.

Поль Лафарг.—Томас Кампанелла, 1926 г.

Любавский—История западных славян, 1917 г.

Բնագիրը խմբագրել է ԽՍՀՄ Գիտությունների Ակադեմիայի անդամ-թղթակից պրոֆ. ՅԵ. Ա. ԿՈՍՄԻՆՍԿԻՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0405758

ԳԻՆԸ 60 ԿՈՊ.

Թարգմ. խմբ. Հ. ԽՈՒՇՈՅԱՆ
Թարգմ. Մ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ
Տեխ. խմբ. Խ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ
Սրբագրիչ՝ Կ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
Գլավլիտի լիազոր՝ Ն. 2912, Պատվեր № 389 Տիրաժ 1200
Թուղթ 43×59, տպագր. մամուլ, 2,6 մեկ մամուլում 36.480 նիշ
Հանձնված է արտադրության 28 սեպտեմբերի 1939 թ.
Ստորագրված է տպագրելու 13 նոյեմբերի 1939 թ.

Մանկավարժական Ինստիտուտի տպարան, Մարքսի փող. № 17, Երևան